

Recidive na een rechterlijke beslissing

LUC ROBERT^a
BENJAMIN MINE^b
ERIC MAES^c

De eerste nationale cijfers over recidiveprevalentie op basis van het Centraal Strafregister

Panopticon, 36 (3), 173-189
© 2015 Maklu | ISSN 0771-1409 | May 2015

- ^a Onderzoeker, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC), Brussel (Corresp.: Luc.Robert@just.fgov.be).
- ^b Onderzoeker, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC), Brussel.
- ^c Onderzoeker, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC), Brussel.

ABSTRACT

Recidivism after a legal judgment. The first national statistics of the prevalence of recidivism based on the Central Criminal Registry

Most (Western) European countries dispose of national recidivism statistics. Belgium has been a marked exception: up until now, no national recidivism statistics are available. National statistics on recidivism provide important information to policy makers and scientists. In this article, that hiatus is addressed. Drawing on data of the Central Criminal Registry, this article contains the first national statistics on recidivism prevalence related to all persons who were the subject of a judgment in 1995 ($n = 136.530$). First, a description is given of how many persons recidivate, after how much time and how often. Next, based on a Cox regression, the influence of several characteristics on recidivism over time is assessed. No less than 57.6% of all persons recidivate within the period of follow-up. Differences in recidivism versus non-recidivism exist and are related to features such as age, sex and number of previous legal antecedents.

Keywords: Recidivism, prevalence, Central Criminal Registry, national statistics, survival analysis

Kernwoorden: Recidive, prevalentie, Centraal strafregister, nationale cijfers, overlevingsduuranalyse

1. INLEIDING: 'STRUISVOGELEILAND' BELGIË?

Bijna een decennium geleden publiceerden Nederlandse collega's de resultaten van een Europese bevraging over grootschalig recidiveonderzoek. Op basis van een rondvraag bij overheden schetsten onderzoekers van het Nederlandse Wetenschappelijk Onderzoeks- en Documentatiecentrum (WODC) welke landen beschikken over nationale recidivecijfers of minstens grootschalig recidiveonderzoek, welke binnenkort daarover zullen beschikken en landen waar nationale recidivecijfers ontbreken (WARTNA & NIJSSEN, 2006). Het resultaat was – zeker voor het land dat de hoofdstad van Europa bevat – frappant. België, samen met klein broertje Luxemburg, vormt een eiland in West-Europa; het valt op door de afwezigheid van een globaal beeld van de recidive. Sinds die publicatie neemt in België de beleidsmatige en wetenschappelijke aandacht voor recidiveonderzoek toe, maar bestaat er nog steeds geen

nationaal beeld van recidive¹. Dat verscherpt het contrast met onze buurlanden nog meer. Op wetenschappelijke bijeenkomsten, in publicaties en op internationale websites is de afgelopen jaren de toenemende uitzonderingssituatie van België bevestigd. Zowel Noord-, Zuid- als Oost-Europese landen hebben de afgelopen jaren grootschalige of zelfs nationale recidivestudies ondernomen of werken daar momenteel aan². Op het vlak van grootschalig recidiveonderzoek lijkt België de kop in het zand te steken, net als de struisvogel die liever niets ziet en denkt dat problemen of uitdagingen daardoor zullen verdwijnen.

In deze bijdrage rekenen we af met die uitzonderingssituatie van België. Op basis van gegevens uit het Centraal Strafrechtregister presenteren we in deze bijdrage de eerste nationale recidivecijfers. We leggen de focus op de recidive voor alle personen die in 1995 het voorwerp uitmaakten van een rechterlijke uitspraak die in het Centraal Strafrechtregister is geregistreerd. Voor deze personen is gedurende een opvolgingsperiode van ca. 18 jaren (tot november 2013) nagegaan of zij nadien het voorwerp uitgemaakt hebben van een nieuwe rechterlijke uitspraak.

We gaan in deze bijdrage als volgt te werk. Eerst staan we kort stil bij het belang van recidivecijfers. Daarna definiëren we wat in dit onderzoek onder recidive begrepen wordt. De definitie van recidive die we hanteren, is sterk afhankelijk van de datadrager, het Centraal Strafrechtregister. Daarna belichten we beknopt enkele methodologische aspecten, om dan cijfers over de recidiveprevalentie, -snelheid, en -frequentie in België op te lijsten. Enerzijds geven we een beschrijving, anderzijds is een multivariate analyse uitgevoerd die de relatieve impact van verschillende variabelen nagaat, met inbegrip van de tijd tot (de eerste) recidive. In de conclusie staan we kort stil bij enkele vaststellingen van dit onderzoek.

2. NATIONALE RECIDIVECIJFERS

Onderzoek naar recidive levert verschillende soorten informatie op (zie onder meer MALTZ, 1984; WARTNA, 1999; 2009). Recidiveonderzoek laat toe om een *profiel* te schetsen van daders of dadergroepen. Daarnaast draagt recidiveonderzoek bij tot het in kaart brengen van de *criminele carrières* van delinquenten, o.a. met aandacht voor de diversiteit in het type feiten dat ze plegen (en of ze daarin gespecialiseerd zijn, dan wel of het gaat over 'generalisten' in criminaliteit), de recidivesnelheid, -frequentie, en -ernst, het begin en einde van een criminele carrière en de duur ervan (o.a. BLUMSTEIN & COHEN, 1987; MACLEOD *et al.*, 2012). Ook draagt recidiveonderzoek bij tot kennis over waarom mensen *opnieuw* strafbare feiten plegen (wat niet per se hetzelfde is als de oorzaken voor de eerste keer dat men een feit pleegt) – dit betreffen vraagstukken van de *etiologie* van criminaliteit. Recidivestudies belichten onder andere de impact van de strafrechtelijke interventie op het al of niet mee bijdragen tot of tegengaan van nieuwe strafbare feiten. Zo blijkt meermaals uit onderzoek dat er een crimineel effect uitgaat van de gevangenisstraf wanneer deze vergeleken wordt met andere types straf (bv. GENDREAU *et al.*, 1999; WERMINK *et al.*, 2009; NAGIN *et al.*, 2009). Recidive kan ook als een uitkomstcriterium gebruikt worden bij *effectstudies*. Wanneer het effect nagegaan wordt van een bestaande of nieuwe strafrechtelijke interventie (bijvoorbeeld het uitzitten van de gevangenisstraf onder de vorm van elektronisch toezicht (bv. MARKLUND & HOLMBERG,

¹ Daarmee willen we niet ontkennen dat er in België recidiveonderzoek bestaat. Onderzoek naar recidive is in ons land de afgelopen jaren zelfs aan een opmars bezig. Het betreffen voornamelijk thematische studies die focussen op specifieke sancties of specifieke doelgroepen, niet zelden met kleine onderzoeksgroepen waarvan de representativiteit moeilijk kan worden vastgesteld. Een nationaal beeld ontbreekt tot op vandaag.

² Zo bevat de website over penale statistieken van de Raad van Europa een link naar grootschalige recidiveonderzoeken in 18 Europese landen (<http://www3.unil.ch/wpmu/space/publications/recidivism-studies/>).

2009)), dan is recidive een uitkomstcriterium dat een licht werpt op de effectiviteit van de interventie³.

De afgelopen jaren kwam meermaals op de voorgrond dat België niet kan terugbuigen op een grondig basisarsenaal aan nationale gegevens over recidive. Zo verwezen experts tijdens hoorzittingen in de *Bijzondere Commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk* bijna uitsluitend naar buitenlands onderzoek (KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS, 2011: 83). Het is maar één van de vele voorbeelden die de afgelopen jaren illustreerden dat er vandaag de dag in België zeer weinig feedback bestaat over wat gebeurt met personen die in aanraking komen met Justitie. Niet zo lang geleden verklaarde een parlementslid nog dat *'wij in ons land gedurende bijna dertig jaar niets aan recidive hebben gedaan. Het is hoog tijd om na de eerste stap ook de volgende stappen te zetten, zodat wij op het vlak van het strafbeleid, gevangenisstraffen of alternatieve straffen, een beter inzicht krijgen en op een efficiëntere manier te werk kunnen gaan'*⁴.

Representatieve Belgische recidivecijfers ontbreken, waardoor het publieke en politieke debat over delinquentie gevoed wordt met hetzij informatie die niet rechtstreeks betrekking heeft op de Belgische situatie, hetzij met cijfers gebaseerd op kleine groepen delinquenten. Dat is verre van ideaal, omdat op die manier ofwel abstractie gemaakt wordt van de eigen Belgische wetgeving, het strafrecht en het strafuitvoeringsrecht voorop – twee instrumenten die van fundamenteel belang zijn in een criminele politiek –, ofwel veralgemeningen kunnen volgen op basis van cijfers die niet representatief zijn (erger nog: waarvan men zelfs de representativiteit niet kan beoordelen). Grootschalige of nationale recidiveonderzoeken bieden het voordeel dat ze met een grotere waarschijnlijkheid een representatief beeld schetsen van de recidive van uiteenlopende 'types' daders. Wie de criminologische literatuur doorbladert, kan vaststellen dat (buitenlands) recidiveonderzoek de afgelopen jaren in toenemende mate op basis van (zeer) grote aantallen gebeurt⁵. De reden daarvoor ligt voor de hand, de informatisering van data.

3. RECIDIVE GEDEFINIEERD

In deze bijdrage maken we gebruik van gegevens uit de databank van het Centraal Strafrechtregister die bestaat sinds de automatisering van het strafregister in 1992⁶. Recidive geldt in dit onderzoek als *elk nieuw veroordelingsbulletin geregistreerd in het Centraal Strafrechtregister*⁷. Het vertrekpunt van het onderzoek is de eerste of enige rechterlijke uitspraak door een Belgische jurisdictie die in 1995 voor een natuurlijk persoon is geregistreerd in het Centraal Strafrechtregister. We definiëren dit als de *referentiebeslissing*. De gegevens daarin betreffen in

³ Alles hangt af van de beoogde doelen van de interventie. Als het terugdringen van recidive slechts één van de vele doelen is, dan mag een meting van recidive niet het alfa en omega zijn van de effectstudie. 'It is a central axiom of evaluation research that the effectiveness of a policy or a program, or in this case a sanction, be assessed with respect to *all* of its goals' (MEARS & BARNES, 2010: 706).

⁴ Parl.Vr., Kamer, 2011-2012 (vraag van mev. Sabien LAHAYE-BATTHEU), 15 februari 2012, Commissie voor de Justitie, CRIV 53 COM 407 (<http://www.dekamer.be/doc/CCRI/pdf/53/ic407.pdf>).

⁵ Dit leidt volgens sommige onderzoekers zelfs tot een fixatie op 'sample grootte': 'if it is true that 'size doesn't matter' in some aspects of life, this is hardly the case in social science research where bigger sample sizes are routinely accorded a privileged place in methodological circles. Comments like, 'Have you seen the size of their sample? It's massive!' are commonplace at academic meetings' (MARUNA & MATRAVERS, 2007: 427).

⁶ Het Centraal Strafrechtregister is zelf opgericht op basis van de ministeriële circulaire van 31 december 1888 en heeft een volwaardig juridisch statuut op basis van de wet van 8 augustus 1997 betreffende het Centraal Strafrechtregister, BS 24 augustus 2001.

⁷ Officieel wordt gesproken van een veroordelingsbulletin, maar deze bulletins kunnen ook betrekking hebben op maatregelen. Een veroordelingsbulletin kan trouwens één of meerdere beslissingen bevatten (zie in het bijzonder hierover: WILLEMS, 2007: 21).

hoofdzaak de gemeenrechtelijke beslissingen van Belgische en buitenlandse rechtbanken en hoven, maar bevatten ook (voor België toch) de beslissingen van militaire rechtbanken, jeugdrechtbanken en van de onderzoeksgerechten, beslissingen genomen door rechterlijke instanties in het kader van de wet op het sociaal verweer (veiligheidsmaatregelen, namelijk de internering en de terbeschikkingstelling) en ook nog de opschorting van de straf. In de databank zitten uitsluitend gegevens over (natuurlijke en, vanaf 1999, ook rechts)personen die het voorwerp hebben uitgemaakt van een *definitieve beslissing door een Belgische of buitenlandse jurisdictie die meegedeeld is aan en geregistreerd is in het Centraal Strafrechtregister*⁸. Voor deze databank geldt net zoals voor andere officiële criminaliteitsgegevens dat slechts een deel van de feitelijk gepleegde criminaliteit in beeld komt, terwijl een ander deel onbekend blijft – het *dark number* van criminaliteit. De databank bevat ook geen informatie over diegenen die een inbreuk hebben gepleegd die aan het licht is gekomen, maar waarover een bodemrechter zich niet heeft uitgesproken, om welke reden dan ook (sepot, verjaring, ...). Ook beslissingen waarbij er vrijspraak is, zijn niet geregistreerd in de databank. De databank bevat dus gegevens die zelf de resultante zijn van meerdere processen van criminalisering, selectiviteit, doorverwijzing en besluitvorming op meerdere manieren en door verschillende actoren (burgers, politie, openbaar ministerie, rechterlijke macht). Overigens is de afgelopen jaren vastgesteld dat de genummerde veroordelingsbulletins van de rechterlijke instanties niet allemaal door griffies aan het Centraal Strafrechtregister worden overgemaakt (onvolledige bulletins, vertragingen, ...) en de bulletins die wel verstuurd worden, zijn niet snel en exhaustief in de databank ingevoerd⁹.

Het gebruik van gegevens in een databank heeft enkele consequenties voor het onderzoek zelf. Er kan uit een databank maar gehaald worden wat er ingevoerd is. Bovendien is de analyse ook beperkt door de kwaliteit van de databank; ontbrekende gegevens of foutieve registraties hebben gevolgen voor de analyses (zie daarover in het bijzonder De PAUW *et al.*, 2004; WILLEMS & DE PAUW, 2005: 59-86). Dit zijn inherente grenzen aan het gebruik van een databank.

In deze bijdrage focussen we ons op de recidiveprevalentie. De centrale vraag voor deze bijdrage is de volgende: hoeveel personen recidiveren na hun referentiebeslissing in 1995? We beantwoorden deze vraag in twee stappen: eerst beschrijven we de recidiveprevalentie in samenhang met aparte kenmerken (persoons-, delict- en strafkenmerken), daarna gaan we in een multivariate test de relatieve invloed van die kenmerken na op de recidive.

4. METHODOLOGIE

De analyse hier is gebaseerd op een data-extractie van het Centraal Strafrechtregister met informatie over alle personen die in 1995 het voorwerp uitmaken van ten minste één definitieve rechterlijke beslissing, met inbegrip van alle eerder geregistreerde beslissingen en

⁸ De lijst met definitieve beslissingen is vermeld in art.590 Sv. Worden niet aan het Centraal Strafrechtregister overgemaakt: veroordelingen met als definitieve beslissing een boete onder de 26 euro, voor zover dat de veroordeling niet volgt uit een inbreuk van het Strafwetboek (of publieke dronkenschap) en niet samengaat met een verval van het recht op sturen. Toch kunnen in de databank beslissingen worden teruggevonden die er volgens deze bepalingen niet in thuis horen (zie WILLEMS, 2007: 12). De keuze om de referentiebeslissing te baseren op een uitspraak van een Belgische rechtbank, is onder meer ingegeven door problemen in de volledigheid van informatie die door buitenlandse rechtbanken aan het Centraal Strafrechtregister is bezorgd.

⁹ Op de website van de Dienst voor Strafrechtelijk Beleid (DSB) valt te lezen dat '[a]nno november 2012 [...] naar schatting +/- 300.000 veroordelingsbulletins nog niet volledig ingevoerd [waren] in het centraal strafregister. De oudste ontbrekende vonnisdata gaan terug tot het laatste kwartaal van 2006' (Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid, s.d.). De DSB stelt eveneens dat er vanaf 1995 tot en met 2005 betrouwbare en representatieve cijfers beschikbaar zijn op het vlak van veroordelingsstatistieken. Voor de jaren daarna heeft de achterstand in registratie als gevolg dat cijfers een onderschatting weergeven.

latere beslissingen met betrekking tot die personen, tot op de dag van de data-extractie (13 november 2013). Het jaar 1995 is het eerste jaar waarvan de DSB na analyses stelt dat het betrouwbare veroordelingscijfers geeft (waar de DSB het aantal veroordelingen bekeek in het kader van een veroordelingsstatistiek, richt dit onderzoek zich op het aantal personen met een veroordeling op een bepaald beginpunt, 1995). Voor nieuwe veroordelingen is bij de Dienst Centraal Strafregister de volledigheid nagegaan. Voor personen die al in de databank voorkomen, geldt in principe een prioritaire registratie. Tussen 1995 en 2005 zijn de registraties in beginsel volledig, wat voor een opvolgingsperiode van minstens 10 jaar wel een betrouwbaar beeld moet geven. We kunnen niet uitsluiten dat er ontbrekende rechterlijke beslissingen zijn ten aanzien van personen in de dataset, maar de kans dat het gaat om veel veroordelingen, lijkt op basis van een decennium met goede registratie en vanuit de wetenschap dat er na een periode van enkele jaren een de-escalatie plaatsvindt van criminele activiteiten (zo blijkt toch uit criminele carrièreonderzoek, zie bv. BLOKLAND, 2004; KAZEMIAN *et al.*, 2009), toch vrij beperkt. Na data cleaning en herstructurering van de gegevens, bevat de dataset uiteindelijk 136.530 personen.

Behalve sociobiografische gegevens (geslacht, geboorteland, geboorteplaats, geboortedatum, datum van overlijden) bevat de databank ook gegevens met betrekking tot de uitspraak van de beslissing (datum van de beslissing, type rechtbank¹⁰, plaats van de uitspraak, niveau van de rechtbank, land van de uitspraak), de beslissing zelf (o.a. aard en specifieke mate van de straf of maatregel) en de feiten (type feiten, datum van de feiten). Bepaalde variabelen kunnen omwille van hun beperkte betrouwbaarheid niet gebruikt worden voor de analyse. Dat geldt in het bijzonder voor de variabele 'nationaliteit'.

Sommige variabelen kunnen in deze bijdrage slechts op een zeer brede manier aan bod komen. De meer dan 6.000 codes die gebruikt worden om feiten aan te duiden in het Centraal Strafregister (gebaseerd op het Strafwetboek en de talloze bijzondere wetten met strafbepalingen), kunnen alleen maar overzichtelijk weergegeven worden wanneer ze in categorieën gebundeld worden. Het gaat in deze bijdrage over een overzichtsartikel met de eerste algemene bevindingen, zonder daarbij in het bijzonder in te gaan op specifieke delicttypes of op de mate van specialisering in één of meerdere types delicten van bepaalde daders. Om die reden zijn 24 grote categorieën feiten behouden bij de variabele 'type feiten' (zie Tabel 1, *infra*)¹¹. Bij de statistische verwerking zijn die nadien nog verder gereduceerd tot zeer brede groepen (bv. gewelddelicten).

De gegevens kunnen vanuit verschillende definities van recidive geanalyseerd worden¹². Zo kan gekozen worden voor de optie om te vertrekken vanuit de referentiebeslissing, en over recidive te spreken wanneer een nieuwe rechterlijke beslissing bestaat, ongeacht de pleegdatum van de feiten. Een ander scenario bestaat erin om enkel van recidive te spreken wanneer na de referentiebeslissing nieuwe feiten geregistreerd zijn die vervolgens tot een nieuwe rechterlijke beslissing hebben geleid. Het verschil tussen beide scenario's is dus gelegen in de datum van de feiten: bij de eerste piste is geen rekening gehouden met de datum van de feiten, maar geldt de nieuwe beslissing als indicator voor recidive, zelfs al

¹⁰ Voor de jeugdrechtbanken is het mogelijk dat niet alle opgelegde maatregelen in de databank van het Centraal Strafregister geregistreerd zijn (zoals een interne controle in het verleden uitwees, zie WILLEMS, 2007: 23-24). Alle beschikbare gegevens zijn opgenomen, maar we hebben geen zicht op de volledigheid van de registratie in het Centraal Strafregister van maatregelen opgelegd door jeugdrechtbanken.

¹¹ Deze categorieën zitten op één van de aggregatieniveaus in de misdrijfnummenclatuur van het Centraal Strafregister (het zijn dus vooraf bestaande groepen).

¹² Het gaat hier over sociaalwetenschappelijk onderzoek naar gecriminaliseerd gedrag dat het voorwerp uitmaakt van een rechterlijke beslissing, niet over een strikt juridische invulling van recidive in de vorm van 'wettelijke herhaling', wat een strafverzwarende omstandigheid inhoudt. Iedereen met 'wettelijke herhaling' na de referentiebeslissing zal in dit onderzoek als recidivist aangevinkt zijn, maar niet iedereen die in dit onderzoek een recidivist is, zal de juridische kwalificatie krijgen van 'wettelijke herhaling'.

zouden de feiten die aan de basis van de nieuwe veroordeling of maatregel liggen, dateren van voor de datum van de referentiebeslissing. De tweede piste wijst op zowel het plegen van nieuwe feiten en het opgelegd krijgen van een nieuwe beslissing na de referentiebeslissing. In deze bijdrage stellen we resultaten voor berekend op basis van het eerste scenario: een nieuwe beslissing na de referentiebeslissing. De datum van de veroordeling is zeer goed geregistreerd, terwijl de datum van de feiten in meer dan 5% ontbreekt en de registratie van de datum van de feiten niet dezelfde betrouwbaarheid heeft dan die van de veroordeling.

5. HOVEEL PERSONEN RECIDIVEREN, HOE SNEL EN HOE VAAK? EEN BESCHRIJVING

Dit beschrijvend deel geeft een overzicht van kenmerken van de onderzoekspopulatie, met louter beschrijvende informatie en waar mogelijk ook aandacht voor de samenhang van kenmerken met het al of niet hebben van een nieuwe rechterlijke beslissing (associaties of correlaties tussen variabelen). De resultaten dienen met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd. Het gaat steeds over samenhang, niet over oorzaak en gevolg.

De totale onderzoeksgroep bestaat uit 136.530 personen, wat een vrij significant aantal is indien dit afgezet wordt tegenover de bevolking. Na de referentiebeslissing in 1995 is voor 78.691 personen een nieuwe beslissing geregistreerd, wat betekent dat 57,6% van alle personen (minstens) één keer gerecidiveerd heeft. Een aanzienlijke groep personen is voor het einde van de opvolgingsperiode overleden. In totaal gaat het over 16.716 personen (12,2%). Zij overleden op vrij jonge leeftijd. De helft van hen is jonger dan 56 jaar op het ogenblik van overlijden (mediaan = 56 jaar; standaarddeviatie = 16,881; $n = 16.616$; 100 ontbrekende waarden bij de geboortedatum). In de beschrijvende analyses kruisen we kenmerken met het al of niet aanwezig zijn van een nieuwe rechterlijke uitspraak, ongeacht of de persoon na de referentiebeslissing overleden is of gedurende de ganse opvolgingsduur leefde¹³.

De *recidivesnelheid* is in dit onderzoek het tijdsinterval tussen de referentiebeslissing en (de eerste) nieuwe rechterlijke uitspraak (recidive). De mediaan in aantal dagen tussen de referentiebeslissing en de (eerste) recidive bedraagt 742 dagen (minimum = 0 dagen¹⁴; maximum = 6.791 dagen). Maximum één jaar na de referentiebeslissing heeft al 33,4% van de recidivisten een (eerste) nieuwe rechterlijke uitspraak. Na hoogstens 2 jaar is dat al 49,6%, na 3 jaar 60,2%, na 4 jaar 67,4% en na maximaal 5 jaar heeft al 72,5% – bijna drie op vier – van alle recidivisten een (eerste) bijkomende rechterlijke beslissing opgelopen. Na 10 jaar heeft 88,7% van de recidivisten een (eerste) nieuwe rechterlijke uitspraak. Meer dan een decennium na de referentiebeslissing ontvangen 8.931 personen voor het eerst een nieuwe rechterlijke beslissing (11,3% van alle recidivisten in de populatie); 2.303 personen daarvan recidiveren pas na meer dan 15 jaar.

De *recidivefrequentie*, het aantal keren dat een persoon gerecidiveerd heeft, verwijst in dit onderzoek naar het aantal nieuwe rechterlijke uitspraken na de referentiebeslissing. De mediaan voor recidivefrequentie bedraagt 1 (standaarddeviatie = 5,544; minimum = 0; maximum = 111). In totaal telt het Centraal Strafregister voor de 78.691 recidivisten van deze cohorte 405.781 nieuwe rechterlijke uitspraken. Van alle recidivisten heeft 29,6% 1 nieuwe rechterlijke uitspraak, 16,8% heeft er 2 en 11% heeft er 3. 79,8% of 4 op 5 van alle recidivisten heeft maximum 7 nieuwe beslissingen. 20% van alle recidivisten heeft meer dan 7 nieuwe rechterlijke beslissingen, 15% heeft er meer dan 9, een kleine 10% heeft er meer dan 12 en

¹³ Deze analyses houden geen rekening met het tijdsverloop tot recidive of tot overlijden; voor de volledigheid zijn alle personen opgenomen in dit beschrijvend luik, inclusief personen die overleden zijn. Zij kunnen zowel bij de recidivisten als bij de niet-recidivisten zitten.

¹⁴ Dit betreffen personen die op dezelfde dag als de referentiebeslissing nog één of meerdere andere veroordelingsbulletins hadden. In die gevallen is het veroordelingsbulletin met het laagste identificatienummer als referentie genomen, de andere als 'recidive'.

één op 20 recidivisten (5%) heeft meer dan 17 nieuwe rechterlijke uitspraken. 170 personen hebben elk minstens 50 nieuwe rechterlijke beslissingen; in totaal zijn ze verantwoordelijk voor 9.110 nieuwe rechterlijke uitspraken in het Centraal Strafregister. 18 personen hebben elk meer dan 70 nieuwe rechterlijke uitspraken. Deze 18 personen verzamelen in totaal 1.499 rechterlijke uitspraken na hun referentiebeslissing.

Voor ongeveer de helft van de cohorte (49,3%) is de referentiebeslissing de eerste rechterlijke beslissing; dit zijn 'primaire gestraften'. De anderen hebben minstens één voorgaand *gerechtelijk antecedent* op hun conto staan. Van alle personen met een voorgaande beslissing heeft 32,7% 1 antecedent, 17,7% 2 antecedenten en 10,8% 3 antecedenten. Eén op vier van hen heeft meer dan 5 antecedenten, 10% heeft meer dan 10 antecedenten en een kleine 5% heeft 17 antecedenten of meer. Het aantal antecedenten is gereduceerd tot 15 grote groepen, gaande van personen zonder voorgaande rechterlijke beslissingen tot en met een groep met meer dan 25 eerdere beslissingen. Aan de hand van deze groepen is nagegaan of er een verband bestaat tussen eerdere gerechtelijke antecedenten en recidive, wat het geval blijkt te zijn ($\chi^2 = 20.205,905$; $df = 14$; $p = ,000$). De associatie tussen het aantal antecedenten en recidive is matig sterk (Cramers $V = ,365$; $p = ,000$)¹⁵.

Wanneer we kijken naar de *leeftijd* die men had bij de allereerste rechterlijke beslissing (inclusief de referentiebeslissing voor 'primairen'), dan ligt de mediaan op 25 jaar (standaarddeviatie = 12,914; minimum = 12 jaar¹⁶ en maximum = 94). Op het ogenblik van de referentiebeslissing bedraagt de mediaan voor leeftijd 32 jaar (standaarddeviatie = 12,698; minimum = 12 jaar en maximum = 94 jaar). De mediaan voor leeftijd bij recidive ligt op 34,74 jaar (standaarddeviatie = 11,600; minimum = 13 jaar en maximum = 93 jaar).

Bij 818 personen (0,6%) ontbreken gegevens over het *geslacht*. Wat de anderen betreft, daarvoor geldt dat 61,6% (70.215 van de 113.995) van de mannen recidiveert, tegenover 37,6% (8.156 van de 21.717) van de vrouwen. Dat verschil is statistisch significant ($\chi^2 = 4.320,312$; $df = 1$; $p = ,000$; Phi = $-,178$; $p = ,000$).

Aan de hand van 24 categorieën (zie methodologie) is gekeken naar de aard of het *type van de feiten*. De combinatie van deze types geeft zodanig veel mogelijkheden, dat een gedetailleerde presentatie ervan compleet onoverzichtelijk is. Daarom is in tabel 1 enkel vermeld hoeveel personen een veroordeling voor onder meer het vermelde type feiten opgelopen hebben, ongeacht of dit in combinatie met andere feiten gebeurde (omdat combinaties mogelijk zijn, ligt het totaal aantal types feiten hoger dan het totaal aantal referentiebeslissingen). De volgende kolom vermeldt hoeveel personen met een referentiebeslissing later opnieuw het voorwerp van een nieuwe beslissing uitmaken en hoe vaak een nieuwe beslissing volgt voor dezelfde feiten. Zo blijkt dat 158 personen in 1995 veroordeeld zijn voor doodslag (een categorie die verwijst naar alle intentionele levensdelicten, gebaseerd op de nomenclatuur gebruikt in het Centraal Strafregister). 78 van hen, ongeveer de helft, maken nadien het voorwerp uit van een nieuwe rechterlijke uitspraak. 1 van hen is opnieuw veroordeeld voor een intentioneel levensdelict. Er is een significant verband tussen wel of niet veroordeeld zijn voor een intentioneel levensdelict en al dan niet een nieuwe veroordeling hebben. Het type feiten met het hoogste recidivepercentage betreft diefstal met geweld. Drie op vier personen die in 1995 voor diefstal met geweld een rechterlijke beslissing kregen, hebben nadien (minstens) een bijkomende rechterlijke uitspraak gekregen (75,1%); 10 procent van hen heeft bij de eerste recidive opnieuw een beslissing gekregen voor diefstal met geweld. Er is een significant verband tussen wel of niet veroordeeld zijn voor diefstal

¹⁵ Bij associaties geldt als vuistregel dat waarden van een associatiemaat tussen 0 en ,29 als zwak mogen worden beschouwd, tussen ,30 en ,59 als matig en tussen ,60 en 1,00 als sterk (BACHMAN & PATERNOSTER, 1997: 345).

¹⁶ Veroordelingsbulletins zijn enkel opgenomen voor personen die op het ogenblik van de referentiebeslissing 12 jaar of ouder zijn.

met geweld en al dan niet een nieuwe veroordeling hebben. Op de tweede en derde plaats van feiten met het hoogste recidivepercentage staan inbreuken tegen de wetgeving op de verdovende middelen (69,0%) en inbreuken inzake dronkenschap (69,0%).

TABEL 1. TYPE FEITEN EN RECIDIVE

Type feiten bij de referentiebeslissing		Nieuwe rechterlijke beslissing		
	N personen	Recidive (n personen + %)	Recidive met zelfde feiten (n personen)	
Doodslag	158	78 (49,4%)*	1	
Opzettelijke slagen en verwondingen	24.682	10.599 (42,9%)*	1.964	
Andere misdaden en wanbedrijven tegen de persoon en het gezin	1.981	1.182 (59,7%)	192	
Aanranding van de eerbaarheid	536	285 (53,2%)*	44	
Verkrachting	419	241 (57,5%)	18	
Onopzettelijke doding	466	196 (42,1%)*	4	
Diefstal	8.909	6.140 (68,9%)*	1.715	
Diefstal met geweld	2.062	1.549 (75,1%)*	212	
Andere misdaden en wanbedrijven tegen de eigen-dom	6.828	4.621 (67,7%)*	708	
Misdaden en wanbedrijven tegen de openbare orde en veiligheid	6.157	3.963 (64,4%)*	533	
Andere overtredingen	607	418 (68,9%)*	19	
Inbreuken op de bijzondere wetten ter bescherming van het functioneren van de Staat	4.192	2.441 (58,2%)	239	
Inbreuken op de bijzondere wetten ter bescherming van het functioneren van de gemeenschap	4.463	2.949 (66,1%)*	1.020	
Verkeersdelicten	92.412	52.301 (56,6%)*	41.381	
Inbreuken tegen de wetgeving op de verdovende mid-delen (drugs)	5.403	3.726 (69,0%)*	983	
Inbreuken tegen de wetgeving op de geneesmiddelen	15	9 (60,0%)	0	
Inbreuk inzake dronkenschap	2.196	1.516 (69,0%)*	440	
Inbreuk tegen het leefmilieu	1.088	590 (54,2%)*	101	
Inbreuk tegen de stedenbouw en ruimtelijke ordening	1.128	388 (34,4%)*	39	
Inbreuk op de bijzondere wetten ter bescherming van de persoon	156	84 (53,8%)	5	
Inbreuk op de bijzondere wetten ter bescherming van de sociale orde	1.959	1.187 (60,6%)*	306	
Inbreuk op de bijzondere wetten ter bescherming van de economische orde	1.196	625 (52,3%)*	86	
Restgroep	8	7 (87,5%)	0	
Inbreuken tegen Europese wetgeving	/	/	0	
Ontbrekende informatie aard van de feiten	216			

*p < .05 ** p < .01 *** p < .001

Op basis van een indeling in 6 grote groepen (gewelddelicten, eigendomsdelicten, seksuele delicten, drugsdelicten, verkeersdelicten en een restgroep andere) is berekend hoeveel *verschillende types feiten* gepleegd zijn bij de referentiebeslissing en of dat een invloed

heeft op recidive. Deze 6 groepen zijn gebaseerd op de 24 types feiten, met een focus op de *persoon* die de types feiten gepleegd heeft (versus een focus op het type feiten in Tabel 1). De overgrote meerderheid van de personen heeft een referentiebeslissing voor één type feiten (n = 111.982; 82%), 22.919 personen hebben een referentiebeslissing wegens 2 types feiten (16,8%), 1% wegens 3 types feiten (n = 1.342), 264 personen wegens 4 types feiten (0,2%), 21 personen voor 5 verschillende types feiten en 2 personen voor 6 verschillende types feiten. Op bivariaat niveau is er een statistisch significante, doch zwakke, samenhang tussen het aantal types feiten en recidive nadien ($\chi^2 = 1.728,056$; df = 5; p = ,000; Cramers V = ,113; p = ,000).

Wat de rechterlijke beslissing betreft, bekijken we hier het *type hoofdstraf of maatregel*. De rechterlijke uitspraak leidt tot een jeugdmaatregel, de internering, de opschorting, gevangenisstraf, boete of een andere straf (o.a. specifieke militaire straffen, bijkomende straffen, ...), of een combinatie. De meest opvallende groepen zijn jeugdmaatregelen (83,2% van de personen recidiveert), de gevangenisstraf in combinatie met de boete en andere straffen (73,2% van de personen recidiveert) en de gevangenisstraf (70,3% van de personen recidiveert); de internering en de opschorting gaan dan weer gepaard met relatief lage recidiveprevalentie (respectievelijk 49,8% en 52,3% van de personen die het voorwerp uitmaken van een dergelijke rechterlijke beslissing recidiveert nadien). Wanneer het type straf of maatregel gekruist wordt met al of niet later opnieuw een nieuwe rechterlijke beslissing (recidive), dan blijkt een statistisch significante samenhang ($\chi^2 = 2.799,094$; df = 9; p = ,000), doch de samenhang is zwak (Cramers V = ,143; p = ,000). De samenhang tussen het type hoofdstraf of maatregel en recidive blijft vrij zwak voor beslissingen met (minstens een gedeelte met) uitstel ($\chi^2 = 2.007,902$; df = 7; p = ,000; Cramers V = ,208; p = ,000).

TABEL 2. RECHTERLIJKE BESLISSING EN RECIDIVE

N personen met een opgelegde maatregel of straf			N personen met recidive na opgelegde maatregel of straf (n + %)		
	Totaal (n + %)	Deels of volledig met uitstel	Totaal (n + %)	Deels of volledig met uitstel (n + %)	
Jeugdmaatregel	1.265 (0,9%)	1	1.052 (83,2%)	0	
Internering	271 (0,2%)	/	135 (49,8%)	/	
Opschorting	6.414 (4,7%)	/	3.354 (52,3%)	/	
Gevangenisstraf	5.859 (4,3%)	3.367	4.120 (70,3%)	2.389	(71,0%)
Gevangenisstraf + boete	12.951 (9,5%)	7.546	8.387 (64,8%)	5.031	(66,7%)
Gevangenisstraf + andere	564 (0,4%)	277	329 (58,3%)	153	(55,2%)
Gevangenisstraf + boete + andere	2.040 (1,5%)	1.331	1.494 (73,2%)	904	(67,9%)
Boete	70.758 (51,8%)	20.945	36.688 (51,8%)	9.120	(43,5%)
Boete + andere	36.184 (26,5%)	12.919	22.946 (63,4%)	7.432	(57,5%)
Andere	185 (0,1%)	122	157 (84,9%)	100	(82,0%)
Ontbrekende informatie over de straf	39	/	/	/	

De *instantie* die aan de basis ligt van de referentiebeslissing, bevat de politierechtbanken (n = 92.022), correctionele rechtbanken (n = 42.176) en het Hof van Assisen (n = 116). Daarnaast onderscheiden we rechterlijke beslissingen door de Raadkamer en de Kamer van Inbeschuldigingstelling (samen in één categorie, de pre-straftoemetinginstanties) (n = 301), de

jeugdrechtbanken (n = 1.256) en de militaire rechtbanken (n = 596)¹⁷. De jeugdrechtbanken vallen op door de hoge recidive bij personen die in 1995 het voorwerp van een rechterlijke beslissing van de jeugdrechtbank uitmaakten (83,5%). Personen waarbij de pre-straftoemtingsinstanties in 1995 een beslissing genomen hebben, hebben een relatief lage recidive (44,9%). De associatie van het type rechtbank dat de beslissing velt en het al of niet recidiveren nadien, is statistisch significant, doch verwaarloosbaar zwak ($\chi^2 = 483,294$; df = 5; p = ,000; Cramers V = ,060).

TABEL 3. TYPE RECHTERLIJKE INSTANTIE EN RECIDIVE*

Type rechtbank	Totaal n personen	N personen met recidive (n + %)
Politierechtbanken	92022	52003 (56,5%)
Correctionele rechtbanken	42176	24991 (59,3%)
Hof van Assisen	116	59 (50,9%)
Pre-straftoemtingsinstanties	301	135 (44,9%)
Jeugdrechtbanken	1256	1049 (83,5%)
Militaire rechtbanken	596	402 (67,4%)
Totaal	136467	78639 (57,6%)

*In 63 gevallen ontbreekt de registratie van de instantie.

6. WELKE FACTOREN SPELEN BIJ RECIDIVE? EEN EERSTE OVERZICHT

Op basis van een Cox regressie is de invloed van diverse variabelen op recidive berekend, met inbegrip van het tijdsverloop (zie daarover o.a. PAUWELS, 2012). Er is een opvolgingsperiode die loopt vanaf de referentiebeslissing in 1995 tot en met 13 november 2013 (het moment van de data-extractie) voor personen die niet gerecidiveerd hebben, terwijl de opvolgingsperiode voor anderen loopt vanaf de referentiebeslissing in 1995 tot op het moment dat de eerste recidive in de vorm van een nieuwe rechterlijke beslissing volgt of tot op de dag van overlijden indien de persoon voor het einde van de follow-up termijn is gestorven (als de persoon gestorven is na recidive, dan valt de persoon uit op het ogenblik van recidive, niet op het ogenblik van overlijden).

We berekenen de test vanuit een explorerend oogpunt: het gaat hier op de eerste plaats om een verkenning van het materiaal dat beschikbaar is. Voor (de interpretatie van) de resultaten van de Cox regressie stelt dit één probleem: er is onder meer geen zicht op de 'on-geobserveerde heterogeniteit' (BIJLEVELD & COMMANDEUR, 2009: 151) en daaronder vallen kenmerken zoals de uitvoering van de maatregel of straf (inclusief detentie), gegevens over de persoonlijkheid, de professionele activiteiten en dergelijke meer. Dit soort ontbrekende data hebben vermoedelijk een impact op de *hazards* die berekend worden, maar we weten het niet. Het is dus niet uitgesloten dat de resultaten wijzigen als wel rekening kan gehouden worden met bijkomende variabelen die niet in de databank van het Centraal Strafrechtregister zitten.

De afhankelijke variabele is dichotoom (geen recidive (0) versus minstens één nieuwe rechterlijke beslissing na de referentiebeslissing (1)). De dataset bevat een beperkt aantal variabelen voor verdere analyse. De onafhankelijke variabelen opgenomen in het Cox re-

¹⁷ De Hoven van Beroep zijn naargelang de materie van hun arrest ondergebracht bij de correctionele rechtbanken, hetzij bij de jeugdrechtbanken.

gressiemodel zijn op één na allemaal categoriale variabelen¹⁸. Het betreffen: geslacht, leeftijd op het ogenblik van de referentiebeslissing (12 groepen), type feiten (8 groepen), aantal verschillende types feiten (5 groepen), type maatregel of straf (10 groepen), of (ten minste één van) de straf(fen) of maatregel(en) met (gedeeltelijk of volledig) uitstel is uitgesproken en type rechtbank (6 groepen). De enige continue variabele is het aantal voorgaande rechterlijke beslissingen (antecedenten) (zie *infra*, Tabel 4).

De variabele 'leeftijd op het ogenblik van de eerste rechterlijke beslissing (inclusief de referentiebeslissing)' is niet opgenomen in de analyse. Er is multicollineariteit¹⁹ tussen deze variabele en de variabele 'leeftijd op het ogenblik van de referentiebeslissing' (PEARSON correlatiecoëfficiënt: ,811 (dus > ,800); $p = ,000$), waardoor een keuze tussen één van beide variabelen zich aandient. De variabele 'leeftijd op het ogenblik van de referentiebeslissing' is weerhouden voor de test. De waarde 'jeugdrechtbank' is door SPSS 21.0 automatisch verwijderd, omdat deze waarde lineair samenvalt met de waarde 'jeugdmaatregel' van de variabele 'straf of maatregel'. Deze twee waarden zijn lineair afhankelijke covariaten; het weglaten van één van deze waarden beïnvloedt overigens ook het aantal vrijheidsgraden in de modeltest van Cox regressie (één df minder).

De test die we uitvoerden is verkennend van aard en berekend met de ENTER methode, waarbij alle beschikbare (zinvolle) variabelen zijn opgenomen. De DFB β -waarden²⁰ zijn voor elk van de onafhankelijke variabelen geïnspecteerd en uitbijters zijn weggelaten, waarna de Cox regressietest opnieuw berekend is, ditmaal zowel met de DFB β -waarden als met de Schoenfeld residuen (in SPSS partiële residuen). De DFB β -waarden bij deze aangepaste test vertonen geen uitbijters meer. De Schoenfeld residuanalyse (waarbij de residuen zijn afgezet op de tijd) toont voor één variabele (het aantal rechterlijke antecedenten) een scheefgetrokken patroon, maar dat is logisch, want een belangrijk aantal personen heeft geen voorgaande rechterlijke beslissing (na verwijdering van uitbijters blijven er in totaal 134.343 personen in de analyse, waarvan 49,3% geen rechterlijke antecedenten heeft). We hebben deze variabele behouden in de oorspronkelijke vorm. Voor de overige variabelen vertoont de residuanalyse geen problematisch patroon.

Wat de fit van het model betreft, kunnen we vaststellen dat de Likelihood Ratio statistiek significant is ($\chi^2 = 38.644,510$; $df=38$; $p = ,000$), wat een verbetering aanduidt van het model met de onafhankelijke variabelen in vergelijking met het nul-model. Een beperking is dat deze test niet toelaat te bepalen hoe goed het model past bij de data (zie BIJLEVELD & COMMANDEUR, 2008: 149)²¹.

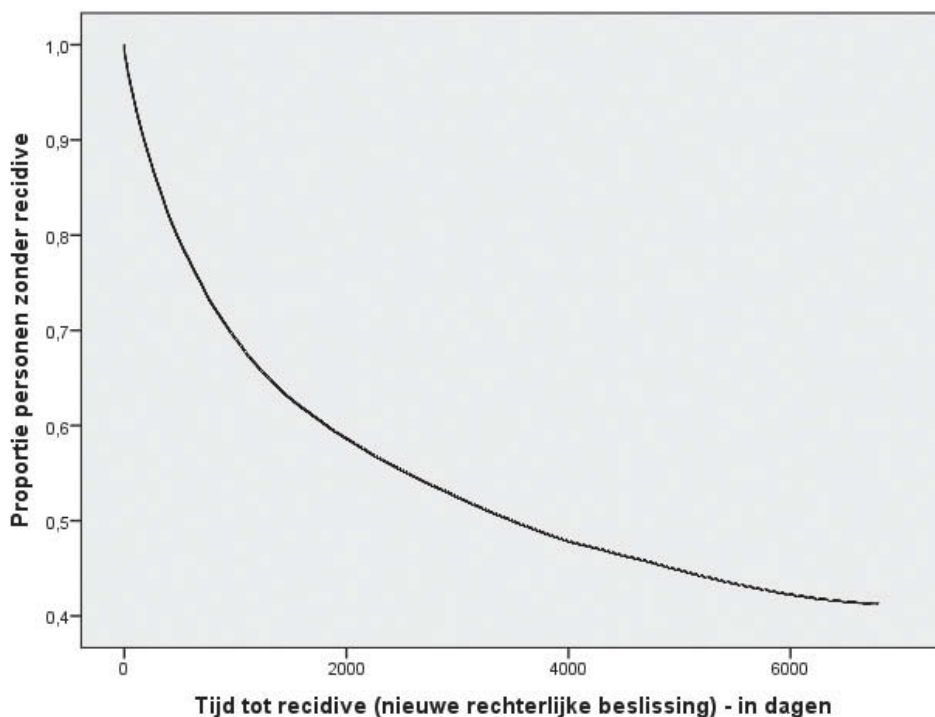
¹⁸ Bij het controleren van de data op assumpties beantwoordt de continue variabele 'leeftijd op het ogenblik van de referentiebeslissing' niet aan de lineariteitsvereiste bij regressie. Een mogelijke oplossing bestaat erin om de continue variabele om te zetten in een categoriale variabele, waardoor de lineariteitsvereiste niet nodig is. Overigens vertoont de frequentietabel van deze variabele (en ook die van de variabele 'leeftijd op het ogenblik van de eerste rechterlijke beslissing (inclusief de referentiebeslissing)') de gekende stijging van criminaliteit tot op een bepaalde leeftijd waarop criminaliteit piekt, waarna een daling volgt. Dit is gekend als de *leeftijd-criminaliteit* curve die in andere landen (onder meer) op basis van veroordelingen is vastgesteld (zie MacLEOD *et al.*, 2012: 50-56).

¹⁹ Multicollineariteit wijst naar een lineaire relatie tussen de onafhankelijke variabelen. Veranderingen in de ene onafhankelijke variabele hangen sterk samen met veranderingen in de andere onafhankelijke variabele, vandaar dat een controle gebeurt aan de hand van een correlatie tussen de onafhankelijke variabelen. Multicollineariteit maakt het moeilijk om de relatieve impact van verschillende predictoren in te schatten en het heeft gevolgen voor de stabiliteit van de regressiecoëfficiënten (b-waarden) in een regressieanalyse (bv. FIELD, 2005: 174-175; BIJLEVELD & COMMANDEUR, 2009: 89).

²⁰ Eenvoudig gesteld zijn DFB β -waarden '[t]he difference between a parameter estimated using all cases and estimated when one case is excluded' (FIELD, 2005: 166). Cases met een DFB β -waarde van meer dan ,05 zijn uitbijters.

²¹ Een hier niet-gerapporteerde logistische regressietest is vooraf berekend. Daarbij is geen rekening gehouden met de tijd tot recidive, een groot nadeel ten aanzien van de overlevingsduuranalyse – de resultaten van de logistische regressie mogen dus niet zomaar getransponeerd worden naar die van de Cox regressie.

FIGUUR 1. PLOT VAN DE OVERLEVINGSDUURFUNCTIE - TIJDSDUUR TOT RECIDIVE (IN DAGEN)

Uit Figuur 1 blijkt dat een belangrijk deel van de onderzoeksgroep relatief snel recidiveert. De figuur toont de proportie personen (te beginnen met waarde 1, of 100% van alle personen in de test) met een nieuwe rechterlijke beslissing afgezet op het aantal dagen te rekenen vanaf de referentiebeslissing (dag 0). In de periode onmiddellijk na de referentiebeslissing daalt het aantal recidivevrije personen sterk, vanaf ca. 2.000 dagen is dit veel minder het geval. Op het einde blijft ca.40% (proportie 0,4) recidivevrij na de ganse opvolgingsperiode; alle anderen hebben minstens één nieuwe rechterlijke beslissing. Dit fenomeen verdient meer aandacht in verdere analyses, onder meer in relatie tot het type feiten en de straf of maatregel.

De classificatienauwkeurigheid van dit model is beter dan wat op basis van toeval geldt (71,3% > 51,28%, de *proportional by chance accuracy rate*). De logistische regressie levert een verklaarde variantie van de afhankelijke variabele op van 32,1% (Nagelkerke pseudo R^2). Sommige auteurs (bv. PAUWELS, 2012: 84) bepleiten het gebruik van de Cox-Snell R^2 ten voordele van de Nagelkerke R^2 . De Cox-Snell pseudo R^2 wijst op een verklaarde variantie van 23,9% van de afhankelijke variabele. Dat is een vrij zwak resultaat, maar vanuit de weinige beschikbare variabelen die in het Centraal Strafrechtregister zitten en statistisch kunnen geëxploiteerd worden, hoeft dat niet te verbazen.

TABEL 4. COX REGRESSIE RESULTATEN: INVLOED VAN RELEVANTE (BESCHIKBARE) VARIABLEN OP RECIDIVE

	Parameter	Odds ratio	Significantie	99,0% betrouwbaarheidsinterval
Geslacht (Ref.= man) - vrouw	-,563	,569	***	,552 - ,587
Leeftijd (Ref.= jonger dan 18 jaar)				
18-20 jaar	,123	1,131	***	1,034 - 1,236
21-25 jaar	-,031	,970	n.s.	,889 - 1,057
26-30 jaar	-,171	,843	***	,773 - ,920
31-35 jaar	-,266	,766	***	,702 - ,836
36-40 jaar	-,350	,704	***	,645 - ,769
41-45 jaar	-,501	,606	***	,554 - ,663
46-50 jaar	-,667	,513	***	,468 - ,563
51-55 jaar	-,905	,405	***	,366 - ,447
56-60 jaar	-1,180	,307	***	,275 - ,343
61-65 jaar	-1,478	,228	***	,200 - ,260
Ouder dan 65 jaar	-1,661	,190	***	,165 - ,219
Type feiten (Ref.= geweld)				
Eigendom	,195	1,215	***	1,157 - 1,276
Verkeer	,161	1,175	***	1,125 - 1,226
Geweld + eigendom	,308	1,360	***	1,239 - 1,493
Geweld + verkeer	-,420	,657	***	,616 - ,702
Eigendom + verkeer	,433	1,541	***	1,334 - 1,781
Geweld + eigendom + verkeer	,429	1,536	***	1,178 - 2,001
Andere feiten	,224	1,251	***	1,199 - 1,305
Aantal verschillende types feiten (Ref. = 1 type feit)				
2 types feiten	,062	1,064	***	1,019 - 1,110
3 types feiten	,128	1,137	***	1,053 - 1,228
4 types feiten	,228	1,256	***	1,099 - 1,435
5 of meer types feiten	,206	1,228	**	1,021 - 1,478
Type maatregel of straf (Ref. = opschorting)				
Gevangenisstraf	,439	1,551	***	1,457 - 1,652
Boete	,188	1,206	***	1,142 - 1,275
Gevangenisstraf + boete	,386	1,472	***	1,392 - 1,556
Jeugdmaatregel	,487	1,628	***	1,433 - 1,850
Internering	-,069	,934	n.s.	,706 - 1,236
Andere	,799	2,222	***	1,692 - 2,920
Gevangenisstraf + andere	,383	1,466	***	1,247 - 1,724
Boete + andere	,353	1,423	***	1,342 - 1,509
Gevangenisstraf + boete + andere	,607	1,834	***	1,681 - 2,001
Uitstel of niet (Ref. = geen uitstel)	-,162	,850	***	,832 - ,868
Type rechtbank (Ref. = politierechtbank)				
Correctionele rechtbank	-,082	,922	***	,893 - ,951

	Parameter	Odds ratio	Significantie	99,0% betrouwbaarheidsinterval
Jeugdrechtbank	Verwijderde waarde (sterke samenhang met waarde 'jeugdmaatregel')			
Onderzoeksgerecht	-,197	,821	n.s.	,628 – 1,074
Militaire rechtbank	-,060	,942	n.s.	,809 – 1,097
Hof van Assisen	-,677	,508	***	,355 – ,727
Eerdere rechterlijke beslissingen	,055	1,056	***	1,055 – 1,057

** p < .01; *** p < .001

De resultaten zijn uitgedrukt in een *odds ratio* die afgezet is tegen een referentiewaarde. Alleen bij de continue variabele geldt dat de *odds ratio* verandert naargelang het aantal antecedenten wijzigt (iemand met 10 antecedenten heeft dus 10 x 1,056 keer zoveel kans op recidive dan iemand zonder een antecedent); bij de andere variabelen geldt per categoriale waarde een *odds ratio* die gelezen dient te worden in vergelijking met een referentiecategorie. Is de *odds ratio* hoger dan 1, dan heeft de waarde in vergelijking met de referentiewaarde meer kans op recidive; is de *odds ratio* lager dan 1, dan heeft de waarde in vergelijking met de referentiewaarde minder kans op recidive. Uit tabel 4 komt naar voor dat de meeste waarden een statistisch significante impact hebben²².

De meest opvallende resultaten hebben betrekking op de variabelen geslacht, leeftijd, uitstel en eerdere rechterlijke beslissingen. Wat de variabele geslacht betreft, blijkt dat vrouwen slechts 0,569 keer zoveel risico lopen op recidive dan mannen (of mannen 1,757 keer zoveel risico op recidive als vrouwen; de berekening voor die spiegeling: 1/0,569). Bij de variabele leeftijd kan geconcludeerd worden dat het verschil met de referentiecategorie (personen jonger dan 18 jaar bij de referentiebeslissing) toeneemt naarmate de leeftijd toeneemt (de *odds ratio* wordt steeds kleiner). Vanaf de groep van 26 tot en met 30 jaar is er (ook rekening houdend met de betrouwbaarheidsintervallen) een duidelijk verschil met de referentiegroep. Met de nodige voorzichtigheid kan men stellen: hoe jonger, hoe meer risico op recidive en hoe ouder, hoe minder risico op recidive. Ook de variabele betreffende een rechterlijke beslissing met uitstel is van invloed op recidive. Wordt men met uitstel veroordeeld, dan loopt men nadien minder kans op recidive dan iemand zonder uitstel. Het aantal voorgaande rechterlijke beslissingen heeft eveneens een belangrijke impact; per voorgaande rechterlijke beslissing ligt de *odds ratio* 1,056 keer hoger. Dit betekent bijvoorbeeld dat personen met 10 antecedenten 10,56 keer zoveel kans lopen op recidive dan een 'primair gestrafte'. Eenvoudig gesteld: hoe meer gevuld het gerechtelijk verleden van een persoon, hoe groter de kans op recidive in vergelijking met een primair gestrafte.

²² De statistische significantie van de meeste waarden is mee bepaald door de grootte van de dataset – 'size matters' bij statistiek – en we willen dan ook niet beweren dat elke statistische significantie in deze bijdrage inhoudelijk even belangrijk is; dit betreft het verschil in *statistische* versus *substantiële significantie* (BUSHWAY *et al.*, 2006: 11). Bij studies met grote aantallen is het belangrijk dat niet zozeer op de p-waarden wordt gefocust. Bij de interpretatie van de resultaten zijn twee andere aandachtspunten van belang. Enerzijds is er de de grootte van de *odds ratios*. Het gaat in deze bijdrage om een verkenning, dus lijkt het ons minder aangewezen om een bepaalde vuistregel aan te hangen die zeer disciplineafhankelijk is. We beperken ons in deze overzichtsbijdrage tot het identificeren van enkele opvallende effectgroottes met een *odds ratio* onder of boven 1. Een ander aandachtspunt betreft een aanwijzing voor de *power* van de resultaten. Een indicatie daarvoor is te vinden in de betrouwbaarheidsintervallen voor de *odds ratios*, hier berekend op 99% (Tabel 4). Er is dus hoogstens 1% kans dat een resultaat buiten het vermelde betrouwbaarheidsinterval ligt. Is een interval zeer breed, dan is dit minder optimaal, want de parameter(waarde) laat dan nog veel variatie toe; wanneer een interval echter zeer nauw is, dan is dat wel een goede aanwijzing voor de nauwkeurigheid van de invloed van de individuele parameter(waarde).

Voor de overige onafhankelijke variabelen zijn de resultaten minder eenduidig. Zo heeft iemand met een gevangenisstraf 1,551 keer zoveel kans op recidive als iemand die een opschorting van de uitspraak heeft gekregen, terwijl er in termen van de kans op recidive geen statistisch significant verschil is tussen opschorting en internering. Iemand waarvoor de referentiebeslissing betrekking had op geweldfeiten in combinatie met verkeersdelicten heeft 0,657 keer zoveel kans op recidive dan iemand die bij de referentiebeslissing uitsluitend voor geweld voor een rechterlijke instantie diende te verschijnen. Iemand waarvoor de referentiebeslissing is genomen voor geweldfeiten, eigendomsfeiten en verkeersdelicten, heeft 1,536 keer zoveel kans op recidive; iemand met geweldfeiten en eigendomsfeiten heeft 1,360 keer zoveel kans als personen uit de referentiecategorie. Het gaat hier wel om zeer brede groepen, dus enige nuance bij het lezen van deze cijfers blijft aangeraden.

Zoals aangehaald is het belangrijk om deze resultaten als een eerste verkenning te zien van de gegevens uit het Centraal Strafregister. Belangrijke gegevens ontbreken, terwijl die een impact op de resultaten van deze test kunnen hebben. Zo heeft iemand die in de gevangenis zit, theoretisch gezien minder 'kans' om nieuwe feiten te plegen tijdens de duur van de opsluiting. Die correcties en nuances ontbreken hier, omdat het tot hiertoe niet mogelijk is om diverse databanken te koppelen. Anderzijds biedt de test wel een eerste verkennend beeld van invloeden (afgezet op de tijd) van individuele kenmerken.

7. CONCLUSIE

Wat kan uit deze algemene cijfers worden afgeleid? Ten eerste biedt dit overzicht een antwoord op de onderzoeksvraag. De recidiveprevalentie bedraagt in België, vanuit de definitie die we hierboven hebben geformuleerd, in totaal 57,6% na een periode van ca. 18 jaren. De meeste daders recidiveren overigens al na korte tijd: één op drie recidivisten had één jaar na de referentiebeslissing al een nieuwe rechterlijke beslissing. Dit bevestigt wat in recidiveonderzoek doorgaans wordt vastgesteld.

Een tweede vaststelling is gelinkt aan de grootte van de groep personen die in 1995 een rechterlijke beslissing ontvingen. Als een veroordeling of maatregel op zich een uitkomst is van een gans proces van eerdere beslissingen en selectiviteit, dan wijst een cohorte van 136.530 personen – niet min in een land met op dat ogenblik ca. tien miljoen inwoners – nog steeds maar op een fractie van alle personen die zich met criminaliteit hebben ingelaten in dat ene jaar. Dit cijfer bevestigt dat criminaliteit een wijdverspreid fenomeen is²³. De feiten die aan de basis van het leeuwendeel van de beslissingen in de dataset liggen, betreffen verkeersdelicten waarvoor een uitspraak is vastgelegd die voldoende zwaar is om in het Centraal Strafregister terecht te komen.

Ten derde confirmeren deze eerste analyses enkele in de criminologische literatuur gekende statische predictoren voor delinquent gedrag (bv. GENDREAU *et al.*, 1996). Vooral het geslacht, de leeftijd en het aantal antecedenten springen op basis van deze eerste analyses sterk in het oog. Dat dynamische variabelen zoals werksituatie, huisvesting op het ogenblik van de feiten, het (officieel gekende) inkomen en andere gegevens niet in deze databank zitten, is perfect begrijpelijk vanuit de finaliteit van de databank zelf. Voor bijkomende onder-

²³ Onderzoek tracht al lang greep te krijgen op de verhouding tussen zelfgerapporteerde criminaliteit, slachtofferenquêtes en officieel geregistreerde criminaliteit en hoe deze samenhangen met de echt gepleegde criminaliteit. Tussen zelfrapportage en officieel geregistreerde criminaliteit zou wel een verband zijn, namelijk 'dat personen die vaak geregistreerd worden ook veel delicten rapporteren, en omgekeerd' (VERMINK *et al.*, 2013: 68-69). Ondanks de verbanden tussen slachtofferenquêtes en zelfgerapporteerde criminaliteit enerzijds en de officieel geregistreerde criminaliteit anderzijds, blijft de uiteindelijke omvang van de feitelijke criminaliteit een kwestie van 'guesstimates' (DE CASTELBAJAC, 2014: 930-932).

zoeken zijn koppelingen met andere databanken wenselijk, maar daarbij stellen zich nog meerdere problemen en uitdagingen (MINE, 2012).

De dataset bevat heel wat beperkingen met gevolgen voor de conclusies die er kunnen uit geëxtrapoleerd worden. Zo is het jammer dat de databank weinig gegevens van sociodemografische aard bevat, dat sommige kenmerken zelfs niet betrouwbaar zijn geregistreerd (o.a. de nationaliteit) en dat de dataset uitsluitend een beperkt beeld geeft van enkele statische kenmerken. Vooral de achterstallige invoer is een probleem, niet enkel (en niet eens in de eerste plaats) voor dit onderzoek, maar vooral voor de rechterlijke macht die zich op het Centraal Strafregister dient te beroepen voor het rechtspreken.

Verdere analyses zijn nodig om ook een beeld te verkrijgen van de criminele carrières van de personen in de dataset, wanneer ze voor het eerst feiten begonnen plegen en daarvoor een maatregel of straf ontvingen, of ze zich specialiseren in een bepaald type feiten, of ze overheen de tijd meer of minder actief worden (de-escalatie, eventueel zelfs *desistance* van criminaliteit).

Dit onderzoek is een beginpunt, een soort ‘nulmeting’ op nationale schaal. Hopelijk is dit het startpunt voor bijkomende grootschalige onderzoeken naar recidive in België.

REFERENTIES

- BACHMAN, R. & PATERNOSTER, R. (1997). *Statistics for criminology and criminal justice. Second Edition*. Londen: McGraw Hill.
- BELGISCHE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS (2011). *De behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk. Verslag namens de bijzondere commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk, uitgebracht door de Dames Sophie De Wit en Marie-Christine MARGHEM en de Heren Raf Terwingen en Renaat Landuyt*. Brussel: Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers. (<http://www.dekamer.be>)
- BIJLEVELD, C.C.J.H. & COMMANDEUR, J.J.F. (2009). *Multivariate Analyse. Een inleiding voor criminologen en andere sociale wetenschappers*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- BLOKLAND, A.A.J. (2005). *Crime over the life span. Trajectories of criminal behavior in Dutch offenders*. Leiden: Universiteit Leiden, doctoraatsthesis.
- BLUMSTEIN, A. & COHEN, J. (1987). Characterizing Criminal Careers. *Science*, 237(4818), 985-991.
- BUSHWAY, S.D., SWEETEN, G. & WILSON, D.B. (2006). Size matters: Standard errors in the application of null hypothesis significance testing in criminology and criminal justice. *Journal of Experimental Criminology*, 2, 1-22.
- DE CASTELBAJAC, M. (2014). Brooding Over the Dark Figure of Crime. The Home Office and the Cambridge Study Institute of Criminology in the Run-up to the British Crime Survey. *British Journal of Criminology*, 54(5), 928-945.
- DE PAUW, W., DELTENRE, S., HENDRIX, C. & WILLEMS, M. (2004). Tien jaar veroordelingsstatistiek. *Panopticon*, 25, 82-92.
- DIENST VOOR HET STRAFRECHTELIJK BELEID (s.d.). *Veroordelingen, opschortingen en interneringen*. Brussel: Dienst voor het Strafrechtelijk Beleid (<http://www.dsb-spc.be>).
- FIELD, A. (2005). *Discovering Statistics Using SPSS. Second Edition*. Londen: Sage Publications Ltd.
- GENDREAU, P., LITTLE, T. & GOGGIN, C. (1996). A meta-analysis of the predictors of adult offender recidivism: what works! *Criminology*, 34(4), 575-608.
- GENDREAU, P., GOGGIN, C. & CULLEN, F.T. (1999). *The Effects of Prison Sentences on Recidivism*. Ontario: Public Works and Government Services Canada.

- KAZEMIAN, L., FARRINGTON, D.P. & LE BLANC, M. (2009). Can we make accurate long-term predictions about patterns of de-escalation in offending behavior?. *Journal of Youth and Adolescence*, 38(3), 384-400.
- MACLEOD, J.F., GROVE, P.G. & FARRINGTON, D.P. (2012). *Explaining Criminal Careers. Implications for Justice Policy*. Oxford: University Press.
- MALTZ, M.D. (1984). *Recidivism*. Orlando, Florida: Academic Press, Inc.
- MARKLUND, F. & HOLMBERG, S. (2009). Effects of early release from prison using electronic tagging in Sweden. *Journal of Experimental Criminology*, 5, 41-61.
- MARUNA, S. & MATRAVERS, A. (2007). N=1. Criminology and the person. *Theoretical Criminology*, 11(4), 427-442.
- MEARS, D.P. & BARNES, J.C. (2010). Toward a systematic foundation for identifying evidence-based criminal justice sanctions and their relative effectiveness. *Journal of Criminal Justice*, 38, 702-710.
- MINE, B. (2012). Het gebrek aan een unieke identificator en een harmonisering tussen de nomenclaturen inzake de inbreuken: twee grote obstakels voor de productie van een geïntegreerde criminologische statistiek in België. In C. VANNESTE, F. VESENTINI, J. LOUETTE & B. MINE (eds.), *De Belgische strafrechtelijke statistieken ten tijde van de informatisering*. Gent: Academia Press, 35-79.
- NAGIN, D.S., CULLEN, F.T. & JONSON, C.L. (2009). Imprisonment and Reoffending. In M. TONRY (ed.), *Crime and Justice. A Review of Research*, Vol.38. Chicago: University of Chicago Press, 115-200.
- PAUWELS, L. (2012). *Toegepaste statistiek met SPSS voor criminologen*. Antwerpen-Apeldoorn: Maklu.
- WARTNA, B.S.J. (1999). Recidiveonderzoek in Nederland. *Tijdschrift voor Criminologie*, 41(1), 40-56.
- WARTNA, B.S.J. (2009). *In de oude fout. Over het meten van recidive en het vaststellen van het succes van strafrechtelijke interventies*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- WARTNA, B.S.J. & NUSSEN, L.T.J. (2006). *National studies on recidivism. An inventory of large-scale recidivism research in 33 European countries*. Den Haag: WODC studies on recidivism. Fact sheet 2006-11.
- WERMINK, H., BLOKLAND, A., NIEUWBEERTA, P. & TOLLENAAR, N. (2009). Recidive na werkstraffen en na gevangenisstraffen. Een gematchte vergelijking. *Tijdschrift voor Criminologie*, 51(3), 211-227.
- WERMINK, H., BLOKLAND, A., NIEUWBEERTA, P. & TOLLENAAR, N. (2013). De betere stuurlui roeien (ook) met de riemen die ze hebben. Nawoord. *Tijdschrift voor Criminologie*, 55(1), 66-75.
- WILLEMS, M. (2007). *Quelle validité et quelle fiabilité pour les statistiques pénales du Service de la politique criminelle*. Justitie: Dienst voor Strafrechtelijk Beleid.
- WILLEMS, M. & DE PAUW, W. (2005). Situation actuelle des statistiques pénales belges: source, objets, signification, fiabilité et aperçu statistique. In F. VESENTINI (ed.), *Les chiffres du crime en débat*. Brussel: Academia-Bruylant, 59-86.